20. 2. 2008

ID: 53180

Pracovní úraz a škoda

Při řešení otázky příčinné souvislosti mezi pracovním úrazem a vznikem škody nejde o otázku právní, nýbrž o otázku skutkovou, jež nemůže být řešena obecně, ale pouze v konkrétních souvislostech. Postup při zjišťování příčinné souvislosti spočívá v tom, že škodu je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, toliko z hlediska jejích příčin. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde o hledání jevu, který škodu vyvolal. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 291/2007, ze dne 13.12.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. Z., zastoupeného advokátem, proti žalovanému OKD, a. s., o odškodnění pracovního úrazu, vedené u Okresního soudu ve Frýdku – Místku pod sp. zn. 8 C 243/2002, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. ledna 2006, č. j. 16 Co 334/2005-103, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaný (jeho právní předchůdce OKD, a. s., člen koncernu K. I. a. s. zaplatil 222.286,- Kč s úrokem z prodlení z částek, ve výši a za dobu, jež podrobně rozvedl. Žalobu odůvodňoval zejména tím, že u žalovaného pracoval od roku 1978, naposledy jako důlní zámečník u závodní záchranné báňské stanice. Dne 30. 8. 1994 utrpěl pracovní úraz kolena pravé nohy. Žalovaný mu poté vyplatil bolestné, ztížení společenského uplatnění a platil mu i náhradu za ztrátu na výdělku. Dne 6. 2. 2001 byl žalobce přizván do „přeřazovací komise“, kde byl předložen lékařský posudek Dr. H. ze dne 1. 2. 2001, podle kterého se stal trvale nezpůsobilý k jakékoliv práci pod zemí s tím, že je schopen pouze práce na povrchu bez přetěžování. Na základě tohoto posudku se dohodl se žalovaným (dohodou ze dne 6. 2. 2001) na skončení pracovního poměru ze zdravotních důvodů pro následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994. Po skončení pracovního poměru mu byl přiznán s účinností od 2. 7. 2001 částečný invalidní důchod. Žalovaná poté nechala vypracovat nový znalecký posudek, podle kterého je žalobcův zdravotní stav takový, že mohl u žalovaného pracovat na svém původním pracovišti nadále. Tento posudek považuje žalobce za nesprávný a účelový. Žalovaný však odmítá žalobci dobrovolně náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovního poměru vyplácet. Proto požaduje, aby mu žalovaný doplatil rozdíl mezi výdělkem, který dosahoval před skončením pracovního poměru a částečným invalidním důchodem, který je mu vyplácen.

Okresní soud ve Frýdku – Místku rozsudkem ze dne 24. 11. 2004, č. j. 8 C 243/2002-72, ve znění usnesení ze dne 22. 2. 2005, č. j. 8 C 243/2002-84, žalovanému uložil, aby zaplatil žalobci 134.342,- Kč se 4% úrokem z prodlení od 14. 9. 2002 do zaplacení, žalobu na zaplacení 87.944,- Kč s úrokem z prodlení z částek, ve výši a za dobu, jež specifikoval, zamítl, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit České republice „na účet“ Okresního soudu ve Frýdku – Místku znalečné ve výši 16.204,- Kč a soudní poplatek 5.380,- Kč. Po zhodnocení výsledků provedeného dokazování zjistil, že žalobce byl zaměstnancem žalovaného od roku 1978, naposledy jako horník mechanizovaných pracovišť. Dne 30. 8. 1994 při výkonu práce na pracovišti žalovaného utrpěl úraz pravého kolenního kloubu.

Dne 1. 2. 2001 vydala MUDr. D. H., závodní lékařka, lékařský posudek, podle kterého je žalobce trvale nezpůsobilý jakékoliv práce v podzemí pro následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994. Podle rozhodnutí lékařské komise Okresní správy sociálního zabezpečení ve Frýdku – Místku ze dne 30. 1. 2001 je žalobce částečně invalidní pro následky úrazu ze dne 30. 8. 1994. Dohodou ze dne 6. 2. 2001 rozvázali účastníci pracovní poměr a v dohodě vymezili důvody rozvázání pracovního poměru spočívající ve zdravotních následcích pracovního úrazu z 30. 8. 1994. S účinností od 7. 2. 2001 byl žalobci přiznán částečný invalidní důchod. Po rozvázání pracovního poměru byl na žádost žalovaného vypracován znalecký posudek znalkyní z oboru posudkového lékařství MUDr. M. K., která dospěla k závěru, že pracovní úraz z 30. 8. 1994 nemá za následek neschopnost žalobce vykonávat práce v podzemí. Tento závěr byl potvrzen znaleckými posudky MUDr. N. i 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v P.. Soud prvního stupně učinil závěr, že příčinou ztráty na výdělku žalobce po rozvázání pracovního poměru jsou následky pracovního úrazu z 30. 8. 1994, neboť žalobce se žalovaným rozvázal pracovní poměr dohodou proto, že jak podle lékařského posudku ze dne 1. 2. 2001, tak i podle rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení ve F. – M. nebyl způsobilý vykonávat dosavadní práci v dole. Na tento závěr nemá vliv skutečnost, že později (po skončení pracovního poměru a přiznání invalidního důchodu) bylo zjištěno, že žalobce je nadále způsobilý vykonávat dosavadní práci. Vypočetl dále žalobcův průměrný hrubý měsíční výdělek před vznikem škody na částku 16.391,53 Kč a náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti přiznal žalobci jako rozdíl mezi vypočteným rozhodným výdělkem a částečným invalidním důchodem s připočtením 75 % minimální mzdy.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 12. 1. 2006, č. j. 16 Co 334/2005-103, rozsudek soudu prvního stupně změnil v napadených výrocích tak, že žalobu na zaplacení 134.342,- Kč s 4% úrokem od 14. 9. 2002 do zaplacení zamítl, žádnému z účastníků ani České republice nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na nákladech řízení před odvolacím soudem 5.372,- Kč. Vycházeje ze shodných skutkových zjištění jako soud prvního stupně dovodil, že žalobce sice utrpěl pracovní úraz dne 30. 8. 1994 a že mu i vznikla škoda (poklesl mu příjem po rozvázání pracovního poměru s žalovaným), že však není dán třetí zákonný předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu podle § 190 odst. 1 zák. práce, totiž příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody. Následky pracovního úrazu žalobce ze dne 30. 8. 1994 totiž nečinily žalobce ke dni 6. 2. 2001 nezpůsobilým výkonu dosavadní práce zámečníka v dole. Tento závěr vyplynul podle odvolacího soudu ze všech znaleckých posudků, které byly v průběhu řízení vypracovány. O jejich správnosti neměl odvolací soud pochybnosti, protože jsou ve shodě a vyrovnávají se i s lékařským posudkem vydaným dne 1. 2. 2001 MUDr. D. H.; tento lékařský posudek je všemi znalci shodně hodnocen jako vadný. Protože škoda, která vznikla žalobci po 6. 2. 2001, není zapříčiněna pracovním úrazem, neboť jeho následky i nadále umožňovaly žalobci dosavadní práci v dole, nemůže být dána ani odpovědnost žalovaného za škodu žalobci vzniklou, a to ani tehdy, kdyby důvodem rozvázání pracovního poměru mezi žalobcem a žalovaným byly zdravotní důvody spočívající v následcích pracovního úrazu. Sama nesprávnost lékařského posudku, na základě kterého účastníci pracovní poměr ukončili, nemůže založit odpovědnostní vztah podle ustanovení § 190 zák. práce, může být pouze podkladem pro posouzení případného vzniku odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobce namítá, že pracovní poměr u žalovaného skončil jednoznačně na základě lékařského posudku MUDr. H. ze dne 1. 2. 2001, podle kterého mu jeho zdravotní stav pro následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994 neumožňuje jakékoliv práce pod zemí. Ke stejnému závěru dospěla i lékařská komise Okresní správy sociálního zabezpečení ve F. – M., jak vyplývá z jejího rozhodnutí ze dne 30. 1. 2001. Žalobci tedy nemůže být přičítáno k tíži, že následnými znaleckými posudky byl jeho zdravotní stav posouzen tak, že pracovní úraz mohl pouze určitou měrou přispět k vývoji artrózy a degenerativních změn v oblasti vnitřní části kolenního

kloubu vpravo, nikoliv však měrou podstatnou. Žalobce neměl nejmenší důvod pochybovat o správnosti lékařského posudku MUDr. H. a rozhodnutí lékařské komise Okresní správy sociálního zabezpečení ve F. – M. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k novému rozhodnutí.

Protože po zahájení řízení, dříve než bylo řízení pravomocně skončeno, došlo k zániku žalovaného, Okresní soud ve Frýdku – Místku usnesením ze dne 6. 9. 2006, č. j. 8 C 243/2002-124, rozhodl, že v řízení bude pokračováno na straně žalovaného se společností OKD, a. s. Dovolací soud proto nadále jako s žalovaným jednal s touto společností.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., k tomu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu bez nařízení jednání (§ 240 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání, a je-li dovolání přípustné, lze přihlédnout též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (242 odst. 3 o. s. ř.), přezkoumal dovolací soud rozsudek odvolacího soudu především z důvodů uplatněných v dovolání žalobce.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (žalobce skutková zjištění soudu z tohoto pohledu nenapadá), že žalobce, který u žalovaného pracoval jako důlní zámečník, utrpěl dne 30. 8. 1994 pracovní úraz – poranění kolene pravé nohy. Žalobce i nadále u žalované pracoval a dohodou ze dne 6. 2. 2001 rozvázal pracovní poměr se žalovaným, a to ze zdravotních důvodů, pro následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994, neboť podle zdravotního posudku MUDr. H. ze dne 1. 2. 2001 byl trvale nezpůsobilý jakékoliv práce v podzemí právě pro následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994. Podle znaleckého posudku znalkyně z oboru posudkového lékařství MUDr. M. K. ze dne 18. 5. 2002 byl žalobce i po skončení pracovního poměru schopen pracovat v podzemí dolu v zařazení zámečník na strojním úseku; zdravotní důvod, který by vedl k vyřazení z dolu na povrch, nebyl objektivně zjištěn. Ke stejnému závěru dospěla i znalkyně MUDr. N. a revizní posudek vypracovaný 3. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy v P. Podle něho lékařský posudek MUDr. K. i MUDr. N. obsahuje správné odborné názory, zatímco lékařský posudek MUDr. H. ohodnotil jako chybný, přeceňující posudkový význam objektivně prokazatelných, nepříliš významných odchylek od normálního zdravotního stavu pravého kolene žalobce.

Podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce došlo-li u zaměstnance při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k poškození na zdraví nebo k jeho smrti úrazem (pracovní úraz), odpovídá za škodu tím vzniklou zaměstnavatel, u něhož byl zaměstnanec v době úrazu v pracovním poměru.

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci za pracovní úraz jsou tedy existence poškození na zdraví nebo smrt zaměstnance (pracovní úraz), ke kterým došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody. Ke vzniku nároku na náhradu škody je zapotřebí, aby všechny tři tyto předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, nárok nevzniká. Odpovědnost za škodu při pracovním úrazu je tzv. objektivní odpovědností; zaměstnavatel tedy odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho zavinění.

Škoda, která vzniká následkem pracovního úrazu, spočívá též ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělku dochází

proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku je majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem zaměstnance před vznikem škody (popřípadě - podle právní úpravy účinné do 31. 5. 1994 – „redukovaným“ průměrným výdělkem) a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky pracovního úrazu stejný výdělek jako před poškozením.

Jestliže všechny předpoklady odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech byly splněny, je zaměstnavatel povinen hradit zaměstnanci škodu, dokud nenastane skutečnost, která představuje změnu okolností, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, tj. dokud nedojde ke změně poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce.

V řízení o odškodnění pracovního úrazu má žalobce (poškozený zaměstnanec) procesní povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o. s. ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu. Škoda, která vzniká následkem pracovního úrazu, spočívá též ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělku dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo zanikla; účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením.

O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy – jak správně uvedl odvolací soud – vznikla-li škoda následkem pracovního úrazu (tj. bez pracovního úrazu by škoda nevznikla, tak jak vznikla). Z hlediska naplnění příčinné souvislosti, jako jednoho z předpokladů odpovědnosti za škodu, nemůže stačit pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku pracovního úrazu (jeho následků), nýbrž musí být tato příčinná souvislost postavená najisto. Pracovní úraz nemusí být jedinou příčinou vzniku škody; postačí, jde-li o jednu z příčin, avšak příčinu důležitou, podstatnou a značnou. Při řešení otázky příčinné souvislosti mezi pracovním úrazem a vznikem škody nejde o otázku právní, nýbrž o otázku skutkovou, jež nemůže být řešena obecně, ale pouze v konkrétních souvislostech. Postup při zjišťování příčinné souvislosti spočívá v tom, že škodu je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, toliko z hlediska jejích příčin. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde o hledání jevu, který škodu vyvolal. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu.

Došlo-li k rozvázání pracovního poměru proto, že zaměstnanec utrpěl pracovní úraz, pro jehož následky nemůže vykonávat dosavadní práci, zaměstnavatel odpovídá za ztrátu na výdělku zaměstnanci tím vzniklou.

Při zjišťování toho, co bylo příčinou ztráty na výdělku, je možné přihlížet jen k takovým okolnostem, které nastaly a které měly za následek pokles výdělku zaměstnance. Došlo-li ke ztrátě na výdělku v důsledku utrpění pracovního úrazu, nemůže být takový závěr zpochybněn ani případným zjištěním, že zaměstnanec v den rozvázání pracovního poměru ve skutečnosti byl i nadále schopen vykonávat dosavadní práci; dodatečné zjištění v tomto směru (např. pomocí znaleckého posudku) nic nemůže změnit na skutečnosti, že důvodem, pro který zaměstnanec přestal vykonávat dosavadní práci a ukončil pracovní poměr, byla jeho nezpůsobilost vykonávat dosavadní práci pro následky utrpěného pracovního úrazu (srov. obdobně ohledně skončení pracovního poměru pro dosažení nejvyšší přípustné expozice při dodatečně zjištěné nemoci z povolání rozsudek Nejvyššího soudu České

republiky ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1925/99, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 2001, pod č. 38).

V projednávané věci žalobce tvrdil a prokázal, že v době trvání jeho pracovního poměru u žalovaného utrpěl pracovní úraz (dne 30. 8. 1994), že jeho pracovní poměr u žalovaného skončil dohodou ze dne 6. 2. 2001 pro zdravotní následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994 a že jeho příjem oproti jeho výdělkům před skončením pracovního poměru poklesl v důsledku toho, že pobíral toliko částečný invalidní důchod. Při tvrzení a prokazování existence příčinné souvislosti mezi utrpěným pracovním úrazem a vzniklou škodou se žalobce opíral o závěry lékařského posudku MUDr. H. ze dne 1. 2. 2001 a o rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení ve F. – M. ze dne 30. 1. 2001, č. j. L/3011/8/2001-To, podle kterých pro následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994 je žalobce nezpůsobilý jakékoliv práce v podzemí. V řízení sice bylo z lékařských posudků znalců z oboru posudkového lékařství MUDr. M. K. a MUDr. Z. N., jakož i z revizního znaleckého posudku 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v P., zjištěno, že pracovní úraz, který žalobce utrpěl dne 30. 8. 1994, nezanechal na žalobcově zdraví žádné trvalé následky, které by posudkově významným způsobem omezovaly možnosti jeho pracovního uplatnění (resp. které by významným způsobem snižovaly jeho pracovní potenciál), to však nemá žádný vliv na posuzování toho, co bylo příčinou žalobcovy ztráty na výdělku.

Vzhledem k tomu, že nárok na náhradu za ztrátu na výdělku vzniká dnem, kdy došlo následkem pracovního úrazu k poklesu (ztrátě) výdělku, je pro posouzení, co bylo příčinou ztráty na výdělku žalobce po rozvázání pracovního poměru dne 6. 2. 2001, rozhodující, že důvodem rozvázání pracovního poměru, a tedy i poklesu příjmů žalobce po 6. 2. 2001, byly následky pracovního úrazu ze dne 30. 8. 1994 (o tom ani žalovaný neměl při rozvazování pracovního poměru pochybnosti). Bez toho, že by žalobce utrpěl pracovní úraz dne 30. 8. 1994, nedošlo by k rozvázání pracovního poměru a tedy ani k poklesu žalobcových příjmů. Všechny předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu vzniklou žalobci pracovním úrazem tak byly splněny již poté, co žalobce po rozvázání pracovního poměru dosáhl poprvé nižšího příjmu než před skončením pracovního poměru. Žalovanému tak vznikla povinnost hradit žalobci škodu; tato povinnost trvá do doby, dokud nenastane skutečnost, která představuje změnu okolností, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, tj. dokud nedojde ke změně poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu (protože vycházel z jiného právního názoru) není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení

- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)